

Ruoka-avun tilannekatsaus

kevät 2022

28.4.2022

Koottu yhteistyössä paikallisten ja valtakunnallisten ruoka-aputoiminnan järjestäjien kanssa.

Sisällys

Sisällys.....	1
Ruoka-avun tilannekatsauksen yhteenveto	2
Tilannekatsauksen kokoamiseen osallistuneet organisaatiot ja yhteisöt	3
Tilannekatsauksen laatiminen ja aineiston kuvaus	5
Vastaajat organisaatiotyypin ja toiminta-alueen mukaan	6
Asiakasmäärän kehitys ja siihen vaikuttavat tekijät.....	7
Asiakasmäärän kehitys maaliskuussa 2022	7
Asiakasmäärän kehitykseen vaikuttaneet seikat.....	8
Asiakasmäärän kehitykseen liittyvät huomiot	8
Hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuus ja siihen vaikuttavat tekijät.....	10
Hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuus	10
Hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuuteen liittyvät huomiot.....	11
EU-elintarvikeavun päättymisen ja sen vaikutukset toimintaan	12
Ruoka-aputoiminnan tulevaisuusnäkymät.....	14
Muita ajankohtaisia huomioita ruoka-avun kentältä	16

Ruoka-avun tilannekatsauksen yhteenveto

Ruoka-avun tilannekatsaus on koottu yhteistyössä paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten ruoka-aputoiminnan järjestäjien kanssa hyödyntäen tiedonkeruussa sähköistä kyselylomaketta. Määräaikaan mennessä kyselyyn vastasi 186 henkilöä, jotka edustivat yhteensä 161 eri ruoka-aputoiminnan toimipistettä tai vastuutahoa. Vastaajista 109 edusti järjestöä tai yhdistystä, 52 evankelisluterilaista seurakuntaa, 17 muuta seurakuntaa ja 8 kuntatoimijaa.

Tilannekatsauksessa käydään läpi vastausten jakautumista ja vastaajien huomioita kysymyksittäin. Mahdollisuuksien mukaan vastauksia on myös verrattu maaliskuussa 2021 laadittuun ruoka-avun tilannekatsaukseen.

Keväällä 2022 ruoka-avun tarve on lisääntynyt pitkittyneen koronapandemian ja Ukrainan sodan seurauksena. Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista ruoka-aputoimijoista kertoo asiakasmääränsä kasvaneen maaliskuuhun 2022 verrattuna alkuvuoteen. Vastaajien mukaan eniten asiakasmäärän ajankohtaiseen kehitykseen vaikuttaa elintarvikkeiden, energian ja polttoaineiden hinnannousu (59 % vastaajista), joka haastaa kotitalouksien taloudellista toimeentuloa. Koronapandemian vaikutukset näkyivät asiakasmäärän kehityksessä 39 prosentin ja Ukrainasta paenneet avuntarvitsijat 37 prosentin mukaan. Sodan aiheuttama kustannusten nousu on tuonut ruoka-apuun uutta asiakaskuntaa, kuten pienituloisia työssäkäyviä ja lapsiperheitä. Ruoka-avun uutena asiakasryhmänä näyttäytyvät myös sotaa paenneet ukrainalaiset.

Muutaman vuoden tarkastelujaksolla useat ruoka-aputoimijat ovat kuvanneet haasteita, jotka liittyvät kaupan hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuuteen. Ajankohtaisesta muutoksesta kertoo, että hävikki- ja ylijäämäruokaa hyödyntävistä toimijoista 61 % kuvaa elintarvikkeiden saatavuuden vähentyneen hieman tai paljon verrattuna tammi-helmikuuhun 2022. Alle kolmannes hävikkiä hyödyntävistä vastaajista kuvaa saatavuuden pysyneen samana, ja vain joka kymmenes kertoo hävikin saatavuuden parantuneen hieman tai paljon verrattuna alkuvuoteen. Ruoka-aputoimijoiden mukaan kaupoista saatavan ruoan määrä vaihtelee ja valikoima on aiempaa suppeampi. Kaupan viimeisen tunnin alennukset ja ”punalaputukset” ovat vähentäneet lahjoituskina saadun ruoan määrää. Ukrainan sodalla ja sen seurauksena kasvaneilla polttoaine- ja tarvikkeiden kuluilla on myös selvät vaikutuksensa hävikin määrään.

Kuluvan kevään 2022 aikana ruoka-aputoimijat ovat nostaneet esiin huolen koskien EU-elintarvikeavun päättymistä maaliskuussa 2022. EU-elintarvikeapu on kattanut kymmenesosan Suomessa jaetusta ruoka-avusta ja sen päättymisen vaikuttaa edellytyksiin vastata kasvaviin avuntarpeisiin. EU-elintarvikeavulla on ollut erityinen merkitys hävikki- ja ylijäämäruokaa täydentävänä resurssina. Nyt ruoka-avun asiakasmäärän kasvaessa ja kauppojen hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuuden heikentyessä tätä hätävaraa ei enää ole saatavilla.

Pitkittänyt koronapandemia ja Ukrainan sodan vaikutukset heijastuvat ruoka-aputoimintaan. Epävarmuutta lisäävät myös useat rakenteelliset muutokset, kuten EU-elintarvikeavun päättymisen, sote-uudistuksen ja ruoka-aputoiminnan rahoituksen sirpaleisuus ja epäselvyys. Asiakasmäärän odotetaan edelleen kasvavan lähikuukausina. Niin ikään hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuuden odotetaan yhä heikentyvän. Tulevaisuuden toiveikkua ylläpitää paikalliset tiivistyvät yhteistyöverkostot.

Ruoka-avun tilannekatsauksessa on nähtävissä keväällä 2022 koronapandemian aiheuttaman pitkän poikkeuksellisen ajanjakson seuraukset, ajankohtaisen Ukrainan sodan vaikutukset sekä rakenteellisiin muutoksiin liittyvä epävarmuus. Ruoka-aputoimijat kertovat ajankohtaisesta ja akuutista avuntarpeen kasvusta. Hävikki- ja ylijäämäruokaa ei riitä vastaamaan ruoka-avun kysyntään. Nämä ajankohtaiset näkymät voivat jopa haastaa toimijoiden edellytyksiä jatkaa avustustoimintaa.

Tilannekatsauksen kokoamiseen osallistuneet organisaatiot ja yhteisöt

Valtakunnalliset järjestöt ja verkostot

ADRA Finland säätiö sr
 Samaria rf
 Suomen Pelastusarmeijan säätiö sr
 Suomen Punainen Risti

Paikalliset ja alueelliset toimijat (järjestöt ja muut kuin ev.-lut. seurakunnat)

Ahjola Settlementti ry
 Alvi ry
 Edistia
 Elämän Eliksiiri ry
 Elämänlaatu ry
 Espoon Ankkuri, Samaria rf
 Haminan ruoka-apu ry
 Hangon katulähetys ry
 Heinolan Helluntaiseurakunta
 Helsingin ortodoksinen seurakunta
 Helsingin Saalem seurakunta
 Helsingin vaarnan Apuyhdistys
 Hämeen Mokia ry / Hämeenlinnan helluntaiseurakunta
 Hämeenlinnan Helluntaiseurakunta
 Ivalon seudun työttömät ry
 Joensuun Arjesta-Selviytyjät ry
 Joensuun ortodoksinen seurakunta
 Joensuun Siniristi ry
 Jyränkölän Settlementti
 Kainuun Kansalaiskeskus ry
 Kauhavan Työnhakijat Ry
 Keiteleen helluntaiseurakunta
 Kiuruveden Työttömät ry
 Kohti Työtä ry
 Korson Ruokapalvelu ry
 Korson Työttömät ry
 Kouvolan Seudun Työttömät ry
 Kumppanuuskeskus Luotsi ry
 Kunnon Elämä ry / Hävikistä hyväkkiä
 Kuopion ruoka-apu ry
 Kurikan Työnhakijat ry
 Lakeuden ruoka-apu ry
 Lammin Siionlähetys ry
 Leivänmurtajat ry
 Liesikappeli Myyrmäen helluntaiseurakunta
 Lintulammen asukasyhdistys ry
 Loimaan Seudun Työttömät ry
 Lomakoti Onnela ry
 Luukkaan pysäkki ry

Lähi-Idän Lähetys ry, Café Agape
 Manna-Apu ry
 Mikkelin työttömät ry
 MLL Kempele
 ODL Säätiö
 Operaatio Avoin Ovi ry
 Operaatio Ruokakassi ry
 Oulun Adventtiseurakunnan avustuspalvelu
 Paraisten Vapaaseurakunta
 Parikkalan Työnhakijat ry
 Piikkiön Adventtikirkko
 Raitin Pysäkki
 Rakkauden valloittamat ry
 Rantakotiyhdistys Kipinä ry
 Rauhan Majakka ry Jämsä
 Saimaan ortodoksinen seurakunta
 Samha ry
 Satakunnan Elämän Leipä Sinulle ry
 Satakunnan yhteisökeskus
 Soppari ry
 SPR Hirvensalmen osasto
 SPR Kirkkonummi-Siuntion osasto
 SPR Länsi-Suomen piiri
 SPR Ruokaa ja apua kaikille -hanke
 SPR Tampereen osasto
 Suolahden Työttömät ry
 Suomen Idäntyö UP ry.
 Sydänyhteisö ry
 Teuvan Helluntaiseurakunta
 Toivontähti ry
 Turun A-Kilta
 Turun Katulähetys ry
 Työpajayhdistys TEKO ry
 Työvalmennussäätiö Luotsi / HTR-Logistiikkakeskus
 UCKG Apukeskus Suomi ry
 Vaajakosken Suvanto ry / Ruoka-apu Lyydia
 Vaasan ruoka-apu ry
 Vahti ry
 Vantaan Apuraide ry
 Vantaan Järjestörinki ry
 Vantaan Mielenveysseura ry
 Vantaan NMKY - YMCA Vantaa
 ViaDia Helsinki ry
 ViaDia Hämeenlinna ry
 ViaDia Keski-Uusimaa ry / Yhdessä katettu -verkosto
 ViaDia Lappeenranta ry
 ViaDia Pirkanmaa ry

ViaDia Pohjois-Savo ry
 ViaDia Raisio ry
 ViaDia Salo ry
 ViaDia Savonlinna ry
 ViaDia Viitasaari ry
 ViaDia Äänekoski ry
 Ylitornion Helluntaiseurakunta
 Ystäväntupa ry
 YWAM Oulu ry

Evankelis-luterilaiset seurakunnat ja seurakuntayhtymät

Alajärven seurakunta
 Elimäen seurakunta
 Espoonlahden seurakunta
 Hausjärven seurakunta
 Heinolan seurakunta
 Helsingin Mikaelin seurakunta
 Helsingin seurakuntayhtymä
 Helsingin seurakuntayhtymä / Hermannin diakoniatalon varustamo
 Hämeenkylässen seurakunta
 Ilomantsin seurakunta
 Kalajoen seurakunta
 Kankaanpään seurakunta
 Kiteen seurakunta
 Korson seurakunta
 Luumäen seurakunta
 Mustasaaren seurakuntayhtymä

Mynämäen seurakunta
 Oriveden seurakunta
 Oulun seurakuntayhtymä
 Paimion seurakunta
 Parikkalan seurakunta
 Perhon ja Halsuan seurakunta
 Petäjäveden seurakunta
 Punkalaitumen seurakunta
 Pyhärannan seurakunta
 Pyhäselän seurakunta
 Rautalammin seurakunta
 Rovaniemen seurakunta
 Ruokolahden seurakunta
 Ruoveden seurakunta
 Sastamalan seurakunta
 Sääksmäen seurakunta
 Tammelan seurakunta
 Tampereen seurakuntayhtymä
 Tuuran seurakunta
 Utajärven seurakunta
 Viitasaaren seurakunta

Kuntatoimijat

Juvan kunta
 Oulun sosiaali- ja terveystoimi, Päihde- ja mielenterveyspalvelut
 Stadin Safka
 Vantaan kaupungin Asukastilat
 Vantaan kaupunki
 Yhteinen Pöytä

Vastaajista 25 ei halunnut organisaationsa nimeä mainittavan raportissa.

Tilannekatsauksen laatiminen ja aineiston kuvaus

Tilannekatsaus on koottu yhteistyössä paikallisten, alueellisten ja valtakunnallisten ruoka-aputoiminnan järjestäjien kanssa hyödyntäen tiedonkeruussa sähköistä kyselylomaketta. Kyselylomake toimitettiin Ruoka-apu.fi:n yhteyshenkilöille, joihin kuului Ruoka-apu.fi-verkkopalvelun käyttäjät sekä Ruoka-apu.fi:n, Sininauhaliiton ja SPR:n yhdessä järjestämien ruoka-aputoimijoiden verkkotapaamisten osallistujat. Yhteensä kysely lähetettiin 818 vastaanottajalle eri puolilta Suomea. Sähköiseen kyselyyn kerättiin vastauksia 5.4.-14.4.2022. Määräaikaan mennessä kyselyyn vastasi 186 henkilöä, jotka edustivat yhteensä 161 eri ruoka-aputoiminnan toimipistettä tai vastuutahoa.

Tilannekatsaukseen eivät ole osallistuneet kaikki Suomessa ruoka-apua toteuttavat tahot, vaan kyse on otoksesta. Kyselyyn vastaajat edustivat 161 ruoka-aputoimintaa järjestävää tahoa. Kokonaisuudessaan Suomessa arvioidaan olevan yli 1000 ruoka-aputoiminnan järjestäjää. Tämä on huomioitava tilannekatsausta lukiessa: esitetyt vastaukset ja vastausten prosenttiosuudet kuvaavat tätä vastaajien joukkoa, eivätkä sellaisenaan ole yleistettävissä kaikkialle Suomessa tai kaikkien tahojen järjestämään toimintaan.

Tilannekatsauksessa on esitelty valinnaisten vastausten jakautumista ja koontiin osallistuneiden vastaajien huomioita kysymyksittäin. Mahdollisuuksien mukaan vastauksia on myös verrattu maaliskuussa 2021 laadittuun *Ruoka-avun tilannekatsaukseen* (ks. tarkemmin alla). Vuoden takaisessa katsauksessa korostuivat koronapandemian akuutit vaikutukset ruoka-aputoimintaan, asiakasmääriin ja hävikkielintarvikkeiden saataavuuteen. Maaliskuun 2021 sähköiseen kyselyyn vastasi 87 henkilöä, jotka edustivat 84 eri toimipistettä tai vastuutahoa.

Tilannekatsauksen tausta-aineistona maaliskuussa 2021 laadittua *Ruoka-avun tilannekatsausta*, johon viitataan eri luvuissa:

Ruoka-avun tilannekatsaus kevät 2021; Kirkkopalvelut ry, Ruoka-apu.fi ja Sininauhaliitto 2021.
<https://ruoka-apu.fi/wp-content/uploads/2022/04/Ruoka-avun-tilannekatsaus-30.3.2021.pdf>

Vastaajat organisaatiotyypin ja toiminta-alueen mukaan

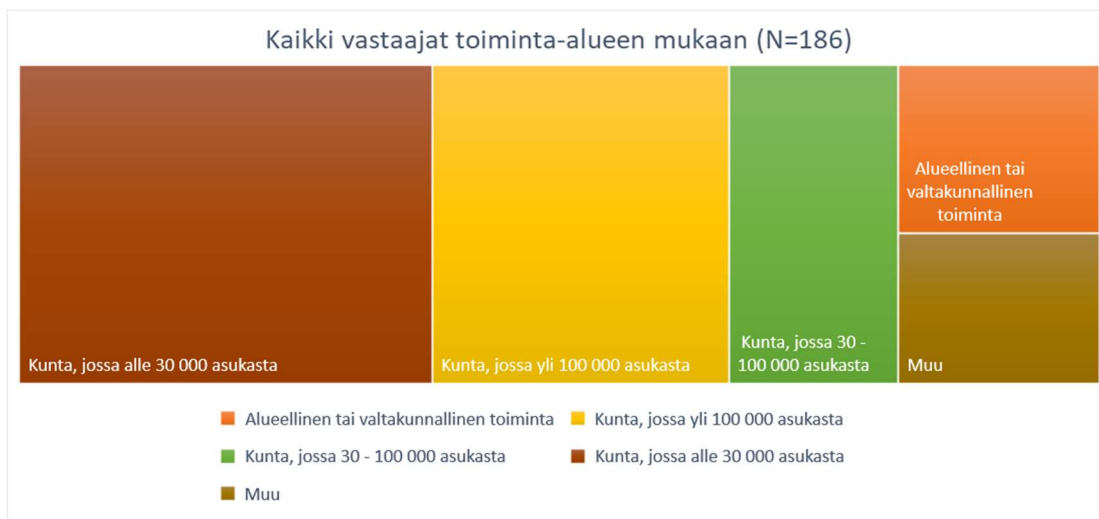
Tilannekatsauksen sähköiseen kyselyyn vastasi 186 henkilöä, jotka edustivat yhteensä 161 eri ruoka-aputoiminnan toimipistettä tai vastuutahoa. Vastaajista 109 edusti järjestöä tai yhdistystä, 52 evankelisuterilaista seurakuntaa, 17 muuta seurakuntaa ja 8 kuntatoimijaa (Kuva 1).

Kuva 1: Kaikki vastaajat organisaatiotyypin mukaan.

Vastaajien edustamista organisaatioista ja yhteisöistä 20 toimii valtakunnallisesti tai alueellisesti (esim. maakunta, useampi paikkakunta), ja 157 paikallisesti yhden kunnan alueella (Kuva 2). Yhdeksän vastaajaa ei tarkentanut toiminta-alueettaan tai toiminta-alue ei ollut varmuudella tulkittavissa vastauksesta.

Paikallisista toimijoista (N=157) kolmannes (34 %) kertoi toimivansa suuressa kunnassa (yli 100 000 asukasta), viidennes (19 %) keskisuuressa kunnassa (30–100 000 asukasta) ja hieman alle puolet (47 %) pienessä kunnassa (alle 30 000 asukasta).

Kuva 2: Kaikki vastaajat toiminta-alueen mukaan.

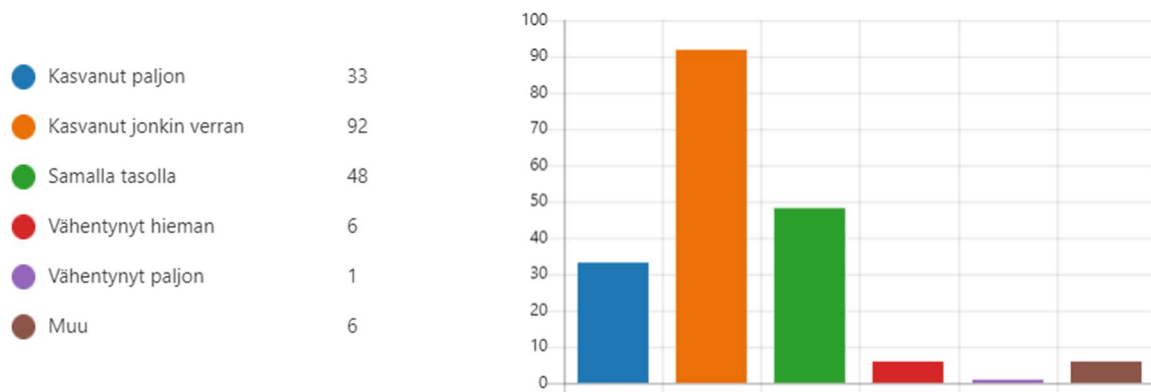
Asiakasmäärän kehitys ja siihen vaikuttavat tekijät

Ruoka-avun tarve kasvaa pitkittyneen koronapandemian ja Ukrainan sodan seurauksena. Koronapoikkeusajan jälkeen ihmisillä on tarvetta yhteisöllisyydelle ja vertaistuelle. Sodan aiheuttamien elintarvike-, energia- ja polttoainekustannusten nousu tuo ruoka-apuun uutta asiakaskuntaa, kuten pienituloisia työsikäyviä ja lapsiperheitä. Ruoka-avun uutena asiakasryhmänä näyttäytyy myös sotaa paenneet ukrainalaiset.

Asiakasmäärän kehitys maaliskuussa 2022

Pyysimme ruoka-aputoimijoita vertaamaan maaliskuun 2022 asiakasmäärää saman vuoden tammi-helmikuun asiakasmäärään. Vertailun oletimme näyttävän ajankohtaisen kehityksen pitäen sisällään myös Ukrainan sodan ja sitä seuranneen elintarvikkeiden, energian ja polttoaineiden hinnannousun mahdolliset vaikutukset ruoka-avun asiakasmääriin. Kysyimme myös vastaajien arviota siitä, mitkä asiat ovat vaikuttaneet asiakasmäärän kehitykseen. Tämän lisäksi vastaajilla oli mahdollisuus kirjata avoimia vastauksia asiakasmäärän liittyvistä ajankohtaisista huomioista.

Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista kuvaa asiakasmääränsä kasvaneen verrattuna maaliskuun vaihdetta kuluvaan vuoden tammi-helmikuuhun (Kuva 3). Suurin osa kuvaa asiakasmäärän kasvaneen jonkin verran, mutta joka viidennen vastaajan mukaan asiakasmäärä on kasvanut paljon. Ruoka-avun asiakasmäärä on pysynyt samalla tasolla neljäsosan arvion mukaan. Asiakasmäärän vähenemisestä kertoi vain 4 % vastaajista.

Kuva 3: Asiakasmäärä maaliskuussa 2022 verrattuna tammi-helmikuuhun 2022.

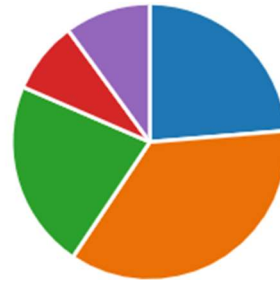
Ruoka-aputoimijat kertovat nyt jo kolmatta vuotta peräkkäin avuntarpeen lisääntymisestä (*Ruoka-avun tilannekatsaus kevät 2021*). Kevästä 2020 lähtien tarve kasvoi merkittävästi johtuen koronapandemiasta ja poikkeusolosuhteista. Edelleen keväällä 2021 asiakasmäärät ruoka-avun toimipisteissä ovat korkeat. Alkuvuonna 2021 useampi kuin kolme neljästä kyselyyn vastanneesta ruoka-aputoimijasta kuvasi asiakasmäärän suuremmaksi kuin vuotta aiemmin (1–2/2020). Vuosi sitten ruoka-aputoimijoista puolet odottivat asiakasmäärän pysyvän samalla tasolla ja puolet odottivat asiakasmäärän edelleen kasvavan. Koronapandemian pitkittyminen, Ukrainan sota ja siitä seurannut hintojen nousu näyttää yhä lisäävän avuntarvetta.

Asiakasmäärän kehitykseen vaikuttaneet seikat

Ruoka-aputoimijat ovat viestineet, että koronatilanteen pitkittyminen ja Ukrainan sota, sekä siitä seurannut hinnannousu vaikuttavat ruoka-aputoiminnan järjestämiseen ja avuntarpeeseen. Myös sotaa paenneiden ihmisten saapumisen on odotettu mahdollisesti lisäävän tarvetta ruoka-avulle. Vastaajien mukaan tällä hetkellä eniten asiakasmäärän ajankohtaiseen kehitykseen vaikuttaa elintarvikkeiden, energian ja polttoainoiden hinnannousu (59 % vastaajista), joka haastaa kotitalouksien taloudellista toimeentuloa (Kuva 4). Koronapandemian vaikutukset näkyivät asiakasmäärän kehityksessä 39 prosentin ja Ukrainasta paenneet avuntarvitsijat 37 prosentin mukaan.

● Koronapandemia	73
● Elintarvikkeiden, energian ja p...	110
● Ukrainasta paenneet avuntarvi...	68
● Ei mikään näistä	26
● Muu	31

Kuva 4: Asiakasmäärän ajankohtaiseen kehitykseen vaikuttaneet asiat maalis-huhtikuussa 2022.

Asiakasmäärän kehitykseen liittyvät huomiot

Vastaajista 68 täydensi arviotaan kuvailemalla asiakasmäärän ajankohtaiseen kehitykseen liittyviä huomioita. Alla havaintoja on täydennetty lainauksilla näistä vastauksista.

Kaksi kolmasosaa vastaajista kertoi, että ruoka-avussa asioivien määrä on kasvanut paljon tai jonkin verran verrattuna alkuvuoteen.

Maaliskuun aikana kävijämäärät kasvoivat 160:stä noin 200:aan kävijään.

Vastaajista neljännes kertoi myös, että avun tarvitsijoiden määrä on pysynyt samalla tasolla koko vuoden. Vaikka asiakasmäärät eivät ole nousseet, kyselyssä oli viitteitä siitä, että yksilökohtainen avuntarve on kasvussa.

Tavallaan asiakasmäärä ei ole noussut, mutta esim. lämmitys-, sähkö- ja terveydenhoitokuluihin kysytään enemmän avustusta.

Vain alle kymmenen vastaajista kertoo asiakasmäärien vähenemisestä. Tällöinkään kyse ei välttämättä ollut avuntarpeen vähenemisestä. Esimerkiksi jaettavan ruoan väheneminen vaikutti käyntimääriin.

Jotkut aiemmista hakijoista ovat jääneet pois, kertoen syyksi mm. sen, että ruokaa ei riitä kuitenkaan kaikille, joten turha mennä enää ruoka-apua hakemaan.

Edelleen asiakasmäärien kasvuun vaikuttaa jo kaksi vuotta kestäneen koronapandemian seuraukset. Avuntarvitsijoita on tullut mm. lomautusten ja työttömyyden seurauksena ruoka-avun piiriin. Toisaalta tänä keväänä koronarajoitusten poistuminen on osaltaan vaikuttanut ruoka-avussa asioivien määrään.

Kävijät uskaltavat liikkua enemmän ja tilanne on normalisoitumassa, kun rajoituksia ei enää ole.

Kävijämäärien nousuun vaikuttavat joidenkin vastaajien arvion mukaan myös pitkän korona-ajan jälkeinen yhteisöllisyyden ja vertaistuen kaipuu.

Koronan jälkeen monilla asiakkailla on tarve päästä kokoontumaan vertaisryhmään.

Yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokemusten kaipuuta on myös havaittavissa. Tarve yhteisölliselle toiminnalle on suuri.

Helmikuussa 2022 käynnistynyt Ukrainan sota on vaikuttanut ruoka-avun kävijämäärien nousuun maaliskuusta lähtien. Suomeen on tullut jo noin 20 000 ukrainalaista ja heitä on maaliskuussa tullut myös ruoka-avun piiriin.

Ruoanhakijoiden määrä on kolminkertaistunut. Jakopisteemme sijaitsee lähellä vastaanottokeskusta, jonne ukrainalaisia on sijoitettu.

Sota on nostanut elintarvike-, energia- ja polttoainekustannuksia ja tämä näkyy myös ruoka-avussa.

Hintojen nousun myötä vuosia sitkutelleet ovat joutuneet hakemaan apua, kun ei ruokaan riitä enää yhtään rahaa.

Ne, joilla ennestään on ollut haasteita arjesta selviytymisessä, ovat nyt entistä vaikeammassa tilanteessa.

Pienituloiset työssäkäyvät ajautuvat nyt myös entistä haastavampiin tilanteisiin.

Ruoka-jonossa myös työssäkäyviä, joiden rahat ei riitä ruokaan.

Polttoaineen ja ruuan hinnan nousu haastaa muutenkin tiukoilla olevat, mutta nyt myös erityisesti reissutyössä käyvät ja etäämpänä opiskelevat joutuvat tiukoille.

Vastauksissa ilmenee lapsiperheiden ja yksinhuoltajien kasvava ruoka-avun tarve.

Ruuan hakijat ovat olleet pääasiassa syrjäytyneitä ja eläkeläisiä, mutta nyt ovat lapsiperheet ja äidit lapsineen tulleet myös.

Ruoka-avussa asioivien ikäihmisten vointi pohdituttaa ruoka-aputoimijoita. On myös havaintoja, että keväällä 2020 koronarajoitusten vuoksi toiminnasta poisjääneet ikääntyneet eivät ole palanneet enää takaisin tai koronan aikana ongelmat ovat kasautuneet.

Entistä huonokuntoisempia ikäihmisiä.

Oman elämän hallinta on heikentynyt aika monella.

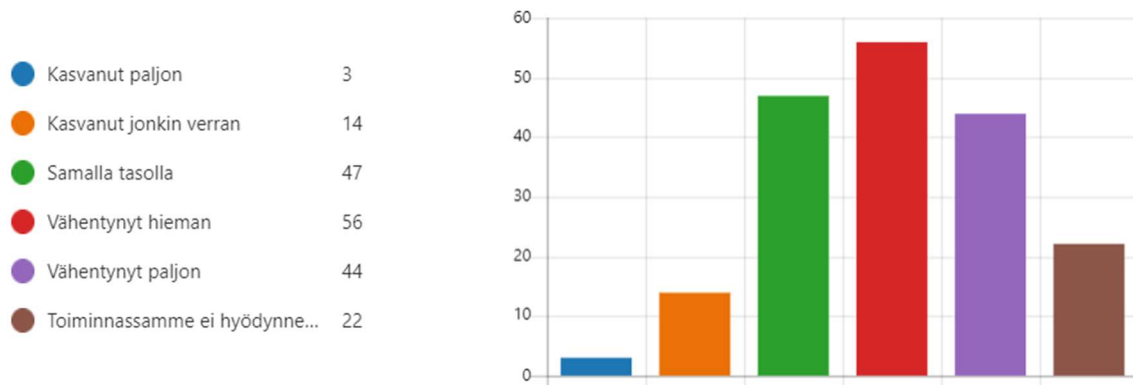
Hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuus ja siihen vaikuttavat tekijät

Hävikin määrä on vähentynyt. Kaupoista saatava ruoan määrä vaihtelee ja valikoima on suppeampi. Kaupan viimeisen tunnin alennukset ja ”punalaputukset” ovat vähentäneet lahjoitusten määrää merkittävästi. Ukrainan sodalla ja sen seurauksena polttoaine- ja tarvikeluilla on myös selvät vaikutuksensa avun tarpeeseen ja hävikin määrään.

Hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuus

Muutaman vuoden tarkastelujaksolla useat ruoka-aputoimijat ovat kuvanneet haasteita, jotka liittyvät kaupalan hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuuteen. On arveltu, että osaltaan myös ajankohtainen elintarvikkeiden, energian ja polttoaineiden hinnannousu vaikuttaa elintarvikelahjoitusten määrään. Pyysimme vastaajia arvioimaan hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuutta maalishuhtikuun vaihte 2022 verrattuna tammi-helmikuuhun 2022. Arvion lisäksi vastaajalla oli mahdollisuus kertoa tarkemmin hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuuteen ja riittävyyteen liittyvistä ajankohtaisista huomioistaan.

Vastaajista 164 kertoi toiminnassaan hyödynnettävän hävikki- ja ylijäämäruokaa (Kuva 5). Ajankohtaisesta muutoksesta hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuudessa kertoo, että näistä toimijoista 61 % kuvaa elintarvikkeiden saatavuuden vähentyneen hieman tai paljon verrattuna tammi-helmikuuhun 2022. Alle kolmannes hävikkiä hyödyntävistä vastaajista kuvaa saatavuuden pysyneen samana ja vain joka kymmenes kertoo saatavuuden parantuneen hieman tai paljon verrattuna alkuvuoteen.

Kuva 5: Hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuus maalishuhtikuussa 2022 verrattuna tammi-helmikuuhun 2022.

Myös kevään 2021 Ruoka-avun tilannekatsauksessa tuotiin esiin hävikki- ja ylijäämäruoan riittävyyden haasteita. Vuoden takaisessa tilannekatsauksessa yli puolet (59 %) kyselyyn vastanneista ruoka-aputoimijoista kertoi tarvitsevänsä enemmän lahjoitus- ja hävikkiruokaa vastatakseen asiakastarpeisiinsa. Riittäväksi ruoan määrän arvioi vuosi sitten vain joka kolmas (33 %) ja nyt tehdyn kyselyn perusteella tilanne hävikin riittävyyden suhteen on edelleen heikentynyt.

Hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuuteen liittyvät huomiot

Yli puolet hävikki- ja ylijäämäruokaa toiminnassaan hyödyntävistä vastaajista kuvaa, että ruokahävikin määrä on vähentynyt hieman tai paljon alkuvuodesta. Monet kuvailevat joidenkin tuotteiden vähentyneen olemattomiin. Vilja-, maito- ja lihatuotteiden sekä kuivamuonan vähentymistä kerrottiin.

Hävikkiruokakassien tarvitsijoita olisi paljon enemmän kuin kunnollisia kasseja pystytään tekemään.

Hävikkiruuan valikoima on suppeampi.

Kaupat ovat keksineet uusia keinoja vähentää hävikkiä osana omaa toimintaansa, jolloin elintarvikkeita ei jää lahjoitettavaksi ruoka-apuun, kuten aiemmin. Myös laitoskeittiöistä lahjoitetun ruoan määrä on vastaajien mukaan vähentynyt. Nämä ympäristön ja kulujen kannalta sinänsä positiiviset muutokset heijastuvat kuitenkin ruoka-aputoiminnan edellytyksiin tarjota apua.

Kaupan viimeisen tunnin alennus on vähentänyt hävikkiä.

Koululaiset syövät paremmin annoksensa, joten kouluiltakaan ei ylijäämäruokaa tule enää entiseen malliin.

Alle kolmannes hävikkiruokaa toiminnassaan hyödyntävistä vastaajista arveli, että hävikin määrä on pysynyt ennallaan tämän vuoden. Ruoka-avun toteuttamisen kannalta haastavaa on hävikkiruoan saatavuuden ennakoinnattomuus.

Saadun ruuan määrä vaihtelee paljon, joskus sitä riittää kaikille runsaammin ja joskus pienempiä määriä.

Saatavan ruuan määrää ei voida ennakoida.

Vastausten mukaan hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuuden ollessa niukkaa, alueellista kilpailua ilmenee myös.

Kaupungissamme on kilpailua ylijäämäruuan saannista eri organisaatioiden ja järjestöjen osalta.

Lisäksi Ukrainan sodalla on maaliskuussa ollut vaikutuksensa hävikin kohdentumiseen. ”Hävikkiä on mennyt suoraan pakolaispukoteisiin.

Osa vastaajista arvelee, että Ukrainan sota voi vaikuttaa hävikin määrään myös apua tarvitsemattomien toiminnan seurauksena. Varautuminen poikkeusoloihin voi lisätä elintarvikkeiden hamstraamista, mutta toisaalta auttamishalukkuutta on jälleen enemmän.

Tiedä sitten, onko sota uutisointiin liittyvä varautumisesta keskustelusta vaikuttanut siihen, miten paljon ihmiset ostavat ruokakaupan tuotteita, koska hävikin määrä on notkahtanut pienellä aikavälillä.

Hävikin vähentyminen ja toisaalta taas avun tarvitsijoiden lisääntyminen näkyy myös ihmisten kasvavana auttamishaluna.

Yksityiset ihmiset ovat lahjoittaneet ruokatavaraa aiempaa enemmän.

EU-elintarvikeavun päättymisen ja sen vaikutukset toimintaan

Kevään aikana ruoka-aputoimijat ovat nostaneet esiin huolen koskien EU-elintarvikeavun päättymistä maaliskuussa 2022. EU-elintarvikeapu on kattanut kymmenesosan Suomessa jaetusta ruoka-avusta ja sen päättymisen vaikuttaa edellytyksiin vastata avuntarpeisiin. EU-elintarvikeavulla on ollut erityinen merkitys hävikki- ja ylijäämäruokaa täydentävänä resurssina. Nyt ruoka-avun asiakasmäärän kasvaessa ja kauppojen hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuuden heikentyessä tätä hätävaraa ei enää ole saatavilla.

Suomessa jaetusta ruoka-avusta noin 10 % (2 milj. kg/vuosi) on ollut niin sanottua EU-elintarvikeapua (Luke 2020, Ruokavirasto 2021). EU-elintarvikeapu koostuu 11 tuotteen valikoimasta säilykkeitä ja kuivaelintarvikkeita. Ohjelmakauden 2021–2027 viimeiset EU-elintarvikkeet tuli jakaa maaliskuun 2022 loppuun mennessä. Jatkossa EU-osarahoitteinen aineellinen apu jaetaan kuivaelintarvikkeiden sijaan maksukortteina. Käytännössä tämä rakenteellinen muutos tarkoittaa jopa vuoden mittaista katkosta EU-rahoitteiseen aineelliseen apuun, sillä tämän hetken tiedoilla hankkeiden hakuaika on vasta syksyllä 2022.

Julkisessa keskustelussa ruoka-aputoimijat ovat nostaneet esiin huolen koskien EU-elintarvikeavun päättymistä ja katkosta ennen uuden aineellisen avun ohjelman käynnistymistä. Siksi kysyimme ruoka-aputoimijoilta, miten EU-elintarvikeavun päättymisen vaikuttaa toimintaan ja asiakaskunnan avuntarpeisiin vastaamiseen. Kyselyyn vastanneista 72 (39 % vastaajista) kertoi jakaneensa EU-elintarvikkeita alkuvuonna 2022. Vastauksissa korostui erityisesti huoli avuntarpeisiin vastaamisesta ilman EU-ruoka-apua, kyseisen asiakaskunnan tavoittamisesta sekä EU-ruoka-avun merkitys määrältään vaihtelevaa hävikki- ja ylijäämäruokaa täydentävänä resurssina.

Usea vastaajista nosti esiin, että ajoitus EU-ruoka-avun päättymiselle on erityisen hankala, koska ruoka-avun tarve näyttää ajankohtaisesti lisääntyvän mm. elintarvikkeiden hinnannousun myötä ja kaupan hävikkiä on aiempaa vähemmän saatavilla.

On kuin kohtalon ivaa, että juuri nyt EU-elintarvikejakelu loppuu, kun elintarvikkeiden hinnat nousevat ja tarve kasvaa.

Avuntarvitsijoita on nyt enemmän kuin koskaan, ja elintarvikeavun päättymisen tässä maailmantilanteessa on huono asia.

Vastaukset kuvasivat myös, että EU-ruoka-avulla on ollut oma erityinen asiakaskuntansa, joka ei välttämättä osallistu muuhun toimintaan. EU-ruoka-avun merkitys tämän asiakaskunnan tavoittamisessa korostui erityisesti seurakuntien diakoniatyössä ja pienemmillä paikkakunnilla toimivien vastauksissa. Muutamasta vastauksesta ilmeni huoli, ettei tulevat maksukortit korvaa EU-ruoka-apua tai sovellu samalle asiakasryhmälle.

Merkittäväntä on kontaktin menettäminen niihin ihmisiin, joita tavattiin ja voitiin tukea EU-ruokajaon yhteydessä. Monet avuntarvitsijat ovat hakeneet ruokakassia kuukausittain pienten tulojen vuoksi ja ruokakassi on auttanut ja pelastanut tiukassa taloudellisessa tilanteessa, minkä vuoksi ruokaan ei välttämättömien menojen jälkeen jää paljon rahaa.

EU-ruoka-apu on tuonut avuntarvitsijat näkyväksi ja esille, jolloin heitä on voinut ohjata ja neuvoa. He ovat saaneet konkreettista, välitöntä apua ruoka-avusta. Tämän avun jakamisen jälkeen he jäävät tyhjän päälle, kuka heidät löytää?

Tulevat lahjakortit eivät myöskään ole mikään paras vaihtoehto, koska asiakaskunnassa paljon osamattomuutta ostosten tekemiseen. Väärinkäytösten mahdollisuus on moninkertainen lahjakorteilla.

Eu-elintarviketuen muutos maksukorteiksi mietityttää, myös siksi, että liittännäistoimet ovat omassa toiminnassamme toteutuneet. - - - Mutta huolettaa, mitä rahan jakaminen saa aikaan. Joko vastaanotolla käyvä väkimäärä ja talousselvitykset lisääntyvät huomattavasti tai sitten käy niin, että moni jää avun ulkopuolelle.

Vastaajista moni kuvasi, että EU-ruoka-apu on ollut tärkeä hätävara toimijoille silloinkin kun hävikki- ja ylijäämäruokaa on ollut saatavilla vähäisesti.

Välillä EU-ruoka on ollut ainut, mitä on voitu jakaa, koska hävikkiruuan määrä on vähentynyt niin paljon. Voi tulla tilanne, että ei ole jaettavaa, kun EU-ruoka loppuu.

Olemme lisänneet EU-ruokia kasseihin jakopäivinä, jolloin olemme saaneet kaupoista vähän jaettavaa. Sitä mahdollisuutta ei nyt ole.

EU-tuotteiden etu on ollut pitkät päiväkset ja säilyvyys. Muu ruokajako perustuu pääasiassa heti käytettäviin tuotteisiin. Asiakaskunnan perusruokavaraston ylläpitämiseksi EU-ruoka on ollut oleellista. Muu on päivittäistä lisäruokaa.

On hyvin vaikeaa, jos ei ole mitä antaa ja näkee ihmisen hädän.

EU-ruoka-avun vahvuutena nähtiin, että se on ollut helppo ja anonyymi auttamisen väline.

EU-ruoan jakaminen ei ole vaatinut tarkempia taloudellisia selvityksiä ja sitä on voinut hakea anonyymisti, minkä vuoksi se on ollut nopea ja matalalla kynnyksellä saavutettavissa oleva apu monelle avuntarvitsijalle, jotka eivät jostain syystä ole oikeutettuja taloudelliseen avustukseen ja sitä on voinut hakea anonyymisti. Tästä syystä pelkään monien avuntarvitsijoiden jäävän kontaktin ja matalan kynnyksen avun ulkopuolelle.

EU-ruoka-apu on ollut palvelua ilman ajanvarausta, ilman sähköistä viestintää. Se on ollut kohtamista heikossa asemassa olevien ihmisten kanssa, jotka ovat voineet anonyymeina jakaa elämäntilanteensa ja huolensa. Moni sanoo, että jäävät kaipaamaan tätä tukea ja apua.

Osa vastaajista kuvasi, että toimipisteen ruoka-aputoiminta on ollut vain EU-ruoka-avun jakamista. Muutoksen myötä elintarvikkeiden jakelu oli päättynyt tai päättymässä. Toisaalta joissain paikoissa tilalle ollaan kehittämässä uusia toimintamalleja tai vahvistetaan aiempia. Hävikki- ja ylijäämäruoan merkitys ruoka-avussa kasvaa muutoksen myötä.

Todennäköisesti joudumme pistämään lapun luukulle, kun tuoretavara on jaettu. Isohko osa jää ilman jaettavaa.

Ruoka-avun päättymisen myötä joudumme kehittämään vastaavanlaista matalan kynnyksen apua avuntarvitsijoille esim. tekemällä elintarvikekeräystä.

Luultavasti EU-elintarvikejakelun tilalla alamme vapaaehtoisten kanssa tehdä ja tarjota lämmintä ruokaa tarvitsijoille.

EU-ruoka-apua jakaneiden 72 vastaajan vastauksista vain kaksi kirjoitti positiiviseksi tulkittavan näkemyksen muutoksen vaikutuksista. Näissä vastauksissa EU-ruoka-avun päättymisen koettiin helpotuksena arjen työhön, lähinnä byrokratian vähenemisen vuoksi.

Konkreettisesti toiminnassamme ruoka-avun jaon poisjäänti helpottaa (ei tarvitse tilata ruokaa, tehdä tilastoja, tilityksiä jne.).

Ruoka-aputoiminnan tulevaisuusnäkymät

Pitkittynyt koronapandemia ja Ukrainan sodan vaikutukset heijastuvat ruoka-aputoimintaan. Epävarmuutta lisäävät myös useat rakenteelliset muutokset, kuten EU-elintarvikeavun päättyminen, sote-uudistus ja ruoka-aputoiminnan rahoituksen sirpaleisuus ja epäselvyys. Asiakasmäärän odotetaan edelleen kasvavan lähikuukausina. Niin ikään hävikki- ja ylijäämäruoan saatavuuden odotetaan yhä heikentyvän. Tulevaisuuden toiveikkuutta ylläpitää paikalliset tiivistyvät yhteistyöverkostot.

Kysyimme toimijoilta, miten he arvioivat tilanteen kehittyvän tulevien kuukausien aikana asiakaskunnan tai oman toiminnan järjestämisen kannalta. Ruoka-aputoimijoiden vastauksissa näkyy epävarmuus, jota aiheuttavat monet samanaikaiset muutokset ja mullistukset. Lähikuukausien näkymät tiivistyivät odotukseen, että ”ruoka-avun tarve kasvaa ja jaettavan ruoan määrä vähenee”. Ukrainan sotaa paenneiden odotettiin lisäävän osaltaan tarvetta ruoka-avulle, mutta hinnannousu tuo avun piiriin myös uusia suomalaisia.

Vuosi sitten tehdyssä tilannekatsauksessa näkyi, että sopeutuminen koronakriisin aikaiseen ruoka-aputoiminnan toteuttamiseen oli vaatinut toimijoilta erityistä joustavuutta ja muuntautumiskykyä. Vahva paikallinen yhteistyö nähtiin tärkeänä toiminnan turvaamiseksi ja avuntarpeisiin vastaamiseksi. Huoli vapaaehtoistyöntekijöiden riittävydestä esiintyi nyt tehdyssä kyselyssä ja myös vuosi sitten. Pitkittynyt koronapandemia yhdistettynä ajankohtaiseen Ukrainan sotaan ja hintojen nousuun haastaa jaksamista ja toiminnan edellytyksiä. Edelleen asiakkaiden monimutkaistuneet tilanteet edellyttävät palvelupolkujen turvaamista yhteistyön avulla.

Moni vastaajista odottaa ruoka-avun tarvitsijoiden määrän edelleen kasvavan lähikuukausina.

Ruoka-avun tarve näyttää alati kasvavan ja kasvavaan kysyntään vastaaminen tulee olemaan haastavaa jatkossa.

Hintojen nousu lisää todennäköisesti asiakkaiden määrää. Samoin paikkakunnalle saapuneet pakolaiset lisäävät asiakasmäärää.

Asiakasmäärä on jo nyt noussut selvästi, selkeämmin kuin missään vaiheessa viime vuosien aikana. Kun hintataso jatkaa nousuaan, kaikkein heikoiten toimeentulevat jäävät parempituloisten (ja kuitenkin selviämisestään huolestuneiden) jalkoihin. Ja jos mukaan tulee sadoittain Ukrainan pakolaisia, ruoka ei tule riittämään missään määrin.

Elintarvikkeiden, energian ja polttoaineiden hinnan nousu saattaa vaikuttaa ruoka-avuntarvitsijoiden määrän lisääntymiseen jonoissa.

EU-ruokajakelun loppuminen monista paikoista lisää avuntarvitsijoiden määrää.

Ruoka-avun piiriin on jo tullut ja odotetaan tulevan uusia avuntarvitsijoita. Ukrainan sodan vaikutukset näkyvät avuntarpeessa. Elintarvikkeiden, energian ja polttoaineiden hinnannousu lisää avuntarvetta. Toisaalta myös Ukrainan sotaa paenneiden odotetaan turvautuvan ruoka-apuun.

Uskon, että asiakasmäärä tulee kasvamaan ja apua tulee hakemaan enemmän myös he, joilla on työtä ja säännölliset tulot. Kaiken kallistuminen tekee sen, että tulot eivät riitä kattamaan auto-, ruoka- ja asumiskuluja. Pienillä maalaispaikkakunnilla välimatkat ovat pitkiä, julkiset kulkuneuvot eivät kulje ja vuokra-asuntoja on heikosti.

Arvioin, että kevään edetessä avuntarve kasvaa niin tutuilla avuntarvitsijoilla kuin uusilla, jotka joutuvat elintarvikkeiden ja bensan hinnan nousun myötä hakemaan taloudellista apua elinkustannuksiin. Arvioin myös, että kuntaan majoitetut ukrainalaiset tulevat näkymään jollakin tavoin diakoniatyön asiakaskunnassa (tällä hetkellä jaamme lahjoituksena saatuja hygieni- ja elintarvikkeita ukrainan pakolaisille, jotka ovat kotimajoituksessa).

Ruoka-avun kysyntä tulee varmasti kasvamaan, koska sähkö, ruoka ja bensa ovat kallistuneet. Myös palvelualojen työllisyystilanne on huono itärajan ollessa suljettuna.

Olemme varautuneet pakolaisten auttamiseen ja hinnannousuihin taloudellisen avun suhteen. Tarvittaessa järjestämme paikallisia keräyksiä.

Samanaikaisesti näyttää, että kauppojen hävikki- ja ylijäämäruokaa on aiempaa vähemmän saatavilla. Syyksi arvellaan sodan aiheuttamaa kustannusten nousua, ns. ”punalaputuksia” ja tilausjärjestelmien kehittymistä. Osa toimijoista kertoo ostavansa yhä enemmän elintarvikkeita täydentääkseen lahjoituksia määrältään ja laadultaan.

Kaupoista on jo kerrottu, että heillä on paineita kiristää hävikin määrää edelleen pienemmäksi. Tämä lisää tarvetta lisätä ruokakasseihin tukusta ostettua ruokaa sekä myös pienentää tarjotun ruuan määrää.

Koko ajan menee tilanne hankalammaksi. Asiakasmäärät kasvavat ja jaettavaa ruokaa on vähemmän ja se on yksipuolisempaa.

Jaettavan hävikkiruuan määrä on vuosien saatossa vähentynyt, koska kaupat laputtavat prosenttialennuksia ja näin ollen heiltä saadaan vähemmän jaettavaksi. Nyt kun hakijoiden määrä on lisääntynyt, niin entistä vähemmän pystytään antamaan per henkilö.

Osa vastaajista ilmaisee huolensa, ettei ruokaa enää jatkossa riitä jaettavaksi tarvitsijoille. Osassa vastauksista pohdittiin myös siitä, että siirtykö ruoka-apu kaikille avoimista tapahtumista yksilökohtaisen asiakastyön välineeksi.

On erikseen mietittävä, voimmeko jatkaa hävikkiruuan jakamista ”avoimissa jaoissa”. Sitä ei yksinkertaisesti riitä kaikille tarvitsijoille.

Joka viikko on asiakasmäärät lisääntyneet ja hävikki ruoan määrä pysyy samana. Kaikille ei meinaa riittää jaettavaa.

Jatkamme ruoka-avun antamista niin kauan kuin jaettavaa riittää, mutta voi olla, että apua jatkossa saa vain omassa toiminnassamme olevat, jos ruokaa ei enempää riitä.

Sodan vaikutukset näkyvät myös turvallisuuden kokemuksessa ja psyykkisessä hyvinvoinnissa.

Ukrainan tilanne vaikuttaa ruuan tarvitsijoiden määrään, myös vaatii kiinnittämään huomiota turvallisuuteen ja vastakkainasettelun välttämiseen.

Kun asiakasmäärä koko ajan kasvaa, myös konfliktien määrä ruokajonossa saattaa lisääntyä, kassit loppuvat kesken aina vaan aikaisemmin.

Veikkaan sodan vaikuttavan myös asiakaskuntaan psykologisesti, mikä todennäköisesti tulee näkymään asiakaskunnassa ja on jo vaikuttanutkin

Tulevaisuudennäkymiin sisältyi myös pohdintaa paikallisen toiminnan ja yhteistyön kehittämisestä, jotta apu tavoitaisi, olisi resurssitehokasta ja vastaisi avuntarpeeseen.

Ruoka-apuverkoston toiminta on tehostumassa. Olemme saaneet kaupungilta investointitukea logistisen järjestelmän parantamiseksi koko alueen ruokaverkoston hyväksi.

Kyllä toimintaan on tulossa valtavia haasteita, joita on yhteistyötahojen kanssa tiiviisti pohditava. Myös valtakunnallisesti olisi syytä miettiä, mikä on ruoka-apu toimintojen rooli tulevaisuudessa. Mikäli tämänkaltaista toimintaa halutaan jatkavan, täytyy pohtia vakavasti myös

toimintojen resurssointeja. Voisimmeko jollakin toisella toiminnan muodolla auttaa ihmisiä tehokkaammin ja taloudellisemmin.

Useat päällekkäiset muutokset voivat vaikuttaa myös odottamattomilla tavoilla. Osa vastaajista pohtikin, voisivatko muutokset mullistaa ruoka-aputoiminnan sisältöjä ja tuottaa uudenlaista toimintaa.

Yhteisöruokailujen määrä tulee todennäköisesti kasvamaan jossain vaiheessa sekä pop-up tyylisten tapahtumien lisääminen.

Erilaiset muut avuntarpeet lisääntyvät samoin kuin ruoka-avun tarve. Näin toimintaa tulee jatkuvasti arvioida uudelleen ja seurata tarkkaan tilanteita.

Toivottavasti päästään mukaan uudenlaiseen EU-projektiin ja sitä kautta monipuolisempia tutkimustoja käyttöön.

Muita ajankohtaisia huomioita ruoka-avun kentältä

Kyselyn päätteeksi vastaajilla oli mahdollisuuksia jakaa vielä muita ajankohtaisia huomioitaan ruoka-aputoiminnan kentältä. Vastauksiin heijastuivat niin pitkän poikkeuksellisen ajanjakson aiheuttama uupumus, mutta myös huoli jaettavan ruoan riittävydestä ja edellytyksistä jatkaa toimintaa. Paikallisen yhteistyön tiivistyminen nähtiin mahdollisuutena kehittää toimintaa.

Muita huomioita ja havaintoja ruoka-aputoiminnan kentältä jakoi 82 vastaajaa. Vastauksissa korostuivat epävarmuus tulevasta, kun rakenteelliset muutokset, toiminnan rahoitukseen liittyvät huolet, vapaaehtoisten puute ja ikääntyminen sekä koronapandemian käynnistämä pitkä poikkeuksellinen aika koettelevat ruoka-aputoimintaa.

Alueellamme on havaittavissa toimijoilla kehittämistä, mutta toisaalta myös väsymystä asiakasmäärän kasvun ja elintarvikkeiden vähenemisen johdosta. Resurssit yhteiseen alueelliseen kehittämistyöhön voivat olla vähäisiä, kun voimavarat menevät arjen pyörittämiseen omissa toimipisteissä.

Palkkatukeen tulossa olevat muutokset saattavat vaikuttaa siten, että emme jatkossa saa riittävää määrää työntekijöitä tätä työtä tekemään.

Monet keskeiset ruoka-aputoimijat tulevat lopettamaan toimintansa. - - Tiedossani on noin 10 merkittävän järjestön kohdalla mahdollinen tai jopa todennäköinen lakkauttaminen. Valtakunnallisesti tällä ei ole suurta merkitystä, mutta monien paikkakuntien osalta ainoa ruoka-aputoimija on lopettamassa toimintansa.

Ruoka-aputoimijat eivät voi toimia jatkossa ilman mitään taloudellista tukea, vaikka vain hävikkiä välitetäänkin. Kustannuksia tulee kuljetuksista, ajoneuvovakuutuksista, auton huolloista, vapaaehtoisten matkakustannuksista, työnohjauksesta, virkistyksestä, arjen tuesta, erilaisista tarvikkeista kuten maskeista ja hanskoista jne.

Vastaajien mukaan asiakaskunnassa on tapahtunut muutoksia ja ruoka-avussa kohdataan yhä monimuotoisempi joukko ihmisiä. Asiakkaiden ongelmat ovat monimutkaisia, eivätkä julkisen sektorin sosiaali- ja terveyspalvelut tavoita.

Asiakaskunta on muuttunut. Enemmän perheitä, opiskelijoita jne.

Kun palvelut ovat siirtyneet yhä enemmän verkkoon ja sähköisiksi, on se syrjäyttänyt ihmisiä yhteiskunnan ulkopuolelle. On selvästi havaittavissa, että ihmisten tilanteet ovat vaikeampi, moni kerroksisimpia, moni ongelmallisempia kuin aiemmin. Sähköiset palvelut ja ajanvaraukset eivät koskaan tule

palvelemaan kaikkia ja se rajaa monia ihmisiä palveluiden ulkopuolelle. On tullut uusi syrjäytettyjen ryhmä syrjäytyneiden lisäksi.

Hyvänä asiana nähtävä kauppojen pyrkimys vähentää hävikkiään uhkaa ruoka-aputoimintaa. Hävikki- ja ylijäämäruokaa ei riitä vastaamaan ruoka-avun kysyntään. Kaikilla ruoka-avun asiakkailla ei ole varaa ostaa ”puunalaputettuja” tuotteita. Vähenevä hävikki saattaa jakautua myös monelle toimijalle, ja siksi yksi vastaaja kysyykin, että kilpaileeko kaupungissa jo liian moni toimija samasta hävikistä.

Kauppojen illan tupla-alennukset ovat asiakkaiden mukaan vaikuttaneet paikkakunnalla toimivien elintarvikkeita jakavien järjestöjen toimintaan niin, ettei elintarvikejakeluissa ole enää ruokaa juuri ollenkaan jaossa, vain leipää, jos aina sitäkään.

Olemme kuulleet, että esim. kaupat ovat alkaneet jakaa hävikkiä itse, joten se ei aina tule [verkoston] kautta meille tai muille toimijoille vaan menee suoraan kauppojen asiakkaille tai lähialueen toimijoille (yhteisöt/yhdistykset/järjestöt/ym.) jakoon. Tämä mietityttää esim. kylmäketjujen suhteen, onko hygieni- ja elintarvikesäilytysasiat kunnossa ja keskittykö hävikki jollekin toimijalle sen sijaan, että se jakautuisi tasaisemmin.

Jaettavan tavaran määrä on vähentynyt. Onko mahdollisesti jakelupisteitä liikaa, koska jaettavaa on nyt vähemmän kuin aikaisemmin.

Saamamme hävikkiruoka on yhä harvemmin ”oikeaa ruokaa”, josta saa laitettua perheelle ruokaa useampana päivänä. Hävikki on helposti kaikenlaista ”sälää”, joka ei juurikaan auta säästämään perheen ruokakuluissa.

Ajankohtaisessa tilanteessa moni on lähettänyt tai järjestänyt akuuttia apua Ukrainaan tai lahjoituksia on suunnattu sotaa paenneille. Tällöin jaettavaa on ollut vähemmän pidempiaikaiselle asiakaskunnalle. Ruoka-aputoiminnassa on tunnistettu myös jännitteitä ja ennakkoluuloja sotaa paenneita kohtaan, jotka ovat turvautuneet ruoka-apuun.

Olemme lähettäneet ruokaa Ukrainaan ja sekin vähentää osaltaan oman vakituisen ruoka-apua saavien organisaatioiden hävikkiruokan määrää. Mutta me vielä selviämme, Ukrainassa on pula ruuasta

Ruoka-apuun osallistuneet pakolaiset ovat herättäneet jonkin verran jo muissa asiakkaissa tunteita. Isolla osalla ihmisillä on käsitys, että pakolaiset saavat maahan tullessaan runsaasti rahaa.

Ruoka-avussa käy edelleen ns. vakituiset kävijät vuodesta toiseen, ja osa muista kävijöistä käy jonkin aikaa ja häviävät sitten. Uusia kävijöitä nyt ovat ukrainalaiset pakolaiset ja paikalliset työssä käyvät venäläiset ja ukrainalaiset.

Vastauksista on luettavissa myös toiveikkuutta kehittämistyötä ja uusia ratkaisuja kohtaan. Erityisesti paikallisen yhteistyön tiivistyminen nähdään mahdollisuutena kehittää ja toteuttaa toimintaa kustannustehokkaammin ja niin, että se tavoittaa apua eniten tarvitsevat.

Avun tarve on suurta. Yhteistyö paikkakunnan muiden ruoka-apua antavien kanssa yhä tärkeämpää.

Pyrimme keskittämään ruoka-aputoimijoiden jakoja niin että ne olisivat pääsääntöisesti vain kerran viikossa ja niin että ruokaa olisi tarjolla ma-pe vaikkakin eri puolilla kaupunkia. Näin saisimme kertaavustuksen suuremmaksi, jakoaikoja toivotaan saavan keskitettyä niin että samat ihmiset eivät kävisi monessa ei pisteessä.

Olemme saaneet rakennettua verkoston muiden ruoka-aputoimijoiden kanssa. Se helpottaa yhteydenpitoa, jos joku tarvitsee äkillisesti jaettavaa ruokaa ja toisaalta pystymme myös ilmoittamaan, jos jollakin on antaa toiselle taholle mitä itseltä jää yli.